



אוניברסיטת בן-גוריון בנגב  
הפקולטה למדעי הרוח והחברה

המחלקה לפוליטיקה וממשל 2023-2024

## **מלחמה ושלום במזרח התיכון \***

סמינר שנתי

### War and Peace in the Middle East

שם המרצה: דר' מנצור נסאסרה. mansor@bgu.ac.il

חדר 655 בבניין 72

פרזנטציה/סימולציה בקבוצות: 30%

סיור לימודי : עיר עמים (פרטים בהמשך)!

עבודה סופית: 70%

#### **יעדי הוראה:**

הקורס ידון בשורשי הסכסוך הערבי-ישראלי/פלסטיני ובהתפתחותו ההיסטורית מתקופת המנדט הבריטי עד לימינו. בשיעורים הראשונים של הקורס הדגש יהיה על הפוליטיקה של האמפיריות ושרטוט המפה המזרח תיכונית ב 1916. בחלקו הראשון של הקורס, הדיון יהיה בדגש על תיאוריות של יישוב סכסוכים ויחסים בינלאומיים. בחלקו השני של הקורס נבחן את הסוגיות והפרספקטיבות השונות הקשורות לסכסוך הערבי-ישראלי והדרך לתהליכי שלום באזור. החלק האחרון ידון בניסיונות של שחקני מפתח מהזירה הבינלאומית והערבית ליישוב וניהול הסכסוך הערבי-ישראלי.

הקורס בעיקרו בנוי מנושאים רלוונטיים הכוללים ניתוח מעמיק לשלבי הקונפליקט הערבי-ישראלי/פלסטיני: המפה המזרח תיכונית, תקופת המנדט הבריטי וצמיחת הסכסוך, מלחמת הנרטיבים וסוגיית הפליטים הפלסטינים, סוגיית הגבולות, ירושלים והמאבק על הריבונות, סוגיית הפליטים הפלסטינים בעולם הערבי (בדגש על ירדן, לבנון וסוריה), העולם הערבי ותהליכי השלום באזור, מדיניות האיחוד האירופי וארה"ב בסוגיות שונות של הסכסוך, הסכמי אוסלו והשלכותיהם על ישראל והפלסטינים, ופרספקטיבות של המיעוט הערבי בישראל בסוגיית הסכסוך הערבי-ישראלי ורעיון מדינה אחת/שתי מדינות. כחלק מחובות הקורס, הסטודנטים גם יתנסו בתרגיל (סימולציה) בסוגיית הסכסוך הישראלי-פלסטיני בנושא ירושלים, התנחלויות, פליטים וגבולות.

## התאמות הקורס למצב:

-אופי השיעורים ייקבע בהמשך תוך התאמה לנסיבות- בכיתה/ היברידי /זום.  
-חלק מהשיעורים הראשונים בסמינר יכללו סדרה של הרצאות מוקלטות ומתאמות ללמידה מרחוק.  
-הקלטות אלה יועלו למודל לפני תחילת סמסטר ב'.  
-לוח הזמנים של המטלות והסיוור הלימודי יפורסמו בהמשך.  
-תהיה אפשרות להגיש את הסמינר והסימולציה בזוגות.  
-יהיו מספר שעות ייעוץ פרטניות לגבי תהליך הסימולציה וכתובת נייר עמדה.  
-לכל בעיה הנובעת מן המצב יש לפנות ישירות למרצה ב mansor@bgu.ac.il

## תכנית הסמינר:

### חלק ראשון: רקע תיאורטי- סכסוכים ויחסים בינלאומיים בפוליטיקה המזרח תיכונית

1. המפה המזרח תיכונית: מושגי יסוד והקדמה כללית (הרצאה מוקלטת)

2. המזרח התיכון כזירה של קונפליקטים אזוריים ובינלאומיים (הרצאה מוקלטת)

3. מושגי יסוד בקונפליקטים ובניית שלום

Lynne Reinner Luc&ThaniaPaffenhoz, 2001. Peace Building, A Field Guide, pp. 3-34.

4. דיפלומטיה לניהול סכסוכים

William Zartman, 2012. The Diplomacy of Conflict Management, in Conflict Management in Divided Societies, ed, Stefan Wolff and Charistalla Yakinthou, Routledge, pp, 87-100.

בר-סימן-טוב, יעקב. (2005). "יחסי גומלין בין יישוב סכסוך לניהול סכסוך", בתוך: יעקב בר-סימן-טוב (עורך), הסכסוך הישראלי-פלסטיני: מתהליך שלום לעימות אלים 2000-2005, ירושלים: מכון ירושלים לחקר ישראל, 52-16

5. דיפלומטיה- preventive diplomacy וארגונים בינלאומיים

לואיס קריסברג, "פעולות התפייסות בזירה הפנימית ובזירה הבינלאומית", פוליטיקה, 9 (2002), עמ' 35 – 58.

גדים רוחאנא, "פיוס בסכסוך לאומי מתמשך: זהות וכוח במקרה הישראלי – הפלסטיני", סוציולוגיה ישראלית, ג/2, 2001, עמ' 277 – 295.

Peter Wallensteen, 2015. Quality Peace Peacemaking, Victory, and World Order, Oxford University Press, pp.187-204.

**6. 100 שנה לזעזוע בלפור: פרספקטיבות מארכיון האימפריה הבריטית**

Dan Freeman-Maloy, 2017. *Remembering Balfour: Empire, Race and propaganda*, Institute of Race Relations, 1-17.

**7. שורשי הסכסוך: קולוניאליזם והתנגדות לבריטים במרד הערבי 1936 (הצגת סרט-50 שנה של מלחמה-זמין במודל)**

Rashid Khalidi, "The Palestinians and 1948: the causes of failure," in *The War for Palestine*, ed. by Eugene Rogan and Avi Shlaim, Cambridge: Cambridge University Press, 2001, pp. 12-36.

**8. ההיסטוריוגרפיה של המלחמה: ישראל ומדינות ערב**

Benny Morris, "Revisiting the Palestinian Exodus of 1948," in *The War for Palestine*, ed. by Eugene Rogan and Avi Shlaim, Cambridge: Cambridge University Press, 2001, pp. 37-59.

Eugene Rogan, "Israel and the Arab coalition in 1948," in *The War for Palestine*, ed. by Eugene Rogan and Avi Shlaim, Cambridge: Cambridge University Press, 2001, pp. 79-103.

**9. מלחמת הנרטיבים וההיסטוריונים החדשים**

אניטה שפירא, "פוליטיקה וזיכרון קולקטיבי – הויכוח אודות 'ההיסטוריונים החדשים', בתוך: בין חזון לרוויזיה, עמ' 367 – 391.

לורנס ג' סילברסטיין, "ההיסטוריונים החדשים וסוציולוגים ביקורתיים: בין פוסט-ציונות לפוסטמודרניזם", תיאוריה וביקורת, 8 (קיץ 1996), עמ' 105 – 122.

**10. הסכמי קמפ-דיוויד ומדריד והתהליך המדיני**

Pressman, J. (2003) "Visions in Collision: What Happened at Camp David and Taba?", *International Security*, Vol. 28, No. 2, pp. 5-43.

Siegman, H. (2007) "The Great Middle East Peace Process Scam", *London Review of Books*, Vol. 29 No. 16, pp. 6-7.

**11. ירושלים הירדנית והרשות עם העולם הערבי: שדה התעופה קלנדיה ומעבר מגדל באום**

Kimberly Katz, 2005. *Jordanian Jerusalem: Holy Places and National Spaces*. University Press of Florida.

**12. הסכמי ואדי ערבה: ישראל וירדן בעידן השלום**

Ronen Yitzhak, 2021. Unwritten treaty: the historical background to Jordanian–Israeli relations, 1921–1951. *Middle Eastern Studies*, 57/3.

Asher Susser, 2021. Peace with Israel; Jordan's profit and loss account. *Middle Eastern Studies*, 57:3, 443-455.

**13. הסכמי אוסלו: כישלונות והצלחות!**

מרי תותרי, התקשורת הפלסטינית ובניית אומה, רסלינג 2015, עמ' 63-94.

**14. המיעוט הפלסטיני בישראל והסכמי אוסלו**

כמאל עלי חסאן. האם יש לפלסטינים בישראל מה לתרום למזרח התיכון? פרידריך אברט ישראל, עמ' 32

Mansour Nasasra, 2019. The Politics of Exclusion and Localization: The Palestinian Minority in Israel and the Oslo Accords, Ethnopolitics.

**15. הפוליטיקה של המיעוט: הרישימה המשותפת והתנועה האיסלאמית: רע"ם כשחקן פוליטי**

Larkin K, Nasasra, M. 2021. The "inclusion-moderation" illusion: re-framing the Islamic movement inside Israel. Democratization. Vol 82, issue 4, pp. 724-761.

**16. המאבק על עתיד ירושלים: ירדן, הפלסטינים וישראל**

Dumper, M. (2014) Jerusalem Unbound: Geography, History and the Future of the Holy City (New York: Columbia University Press), introduction.

**17. נרטיבים ממערכת החינוך הפלסטינית: מלמדים על אוסלו?**

O'Connor, Nasasra, Larkin, Shank, (forthcoming 2018). School choice and conflict narratives: active representation among street level bureaucrats in East Jerusalem, the Public Administration Journal.

**18. סוגיית הגבולות וההתנחלויות בגדה המערבית: החוק הבינלאומי במבחן!**

יצחק שגל ודניאל בר-טל, 2023. כיבוש הגדה המערבית כהחרבת מרחב הקיום הישראלי. המרחב הציבורי, עמ' 55-77.

David Newman, 2013. *Territory and Borders*. In, Peters, J. and D. Newman (eds.). The Routledge Handbook on the Israeli-Palestinian Conflict (Oxon/New York: Routledge).

עמר, נטע. 2005. "חששות באכיפת המשפט הבינלאומי ההומניטרי- החומה ותוכנית ההתנתקות", עדאלה, (16), עמודים 9-1.

**19. דילמות בסוגיית הפליטים פלסטינים: פתרונות ואינטגרציה**

Dumper, M. (2014) Jerusalem Unbound: Geography, History and the Future of the Holy City (New York: Columbia University Press), introduction.

Shaul Bartal, 2013. The Palestinian Refugee Problem Resolved, *Middle East Quarterly*, Vol 20, No 4. pp. 29-40.

**20. שאלת שיח' ג'ראח והערים המעורבות במאי 2021**

עירית הרבון, 2021. "אבא, לוד חשובה יותר ממך": המהומות במאי 2021. המרחב הציבורי, גיליון 17: עמ' 27-55

Mansour Nasasra, 2021. From Damascus Gate to Shaikh Jarrah: The Palestinian Sovereignty Protest in East Jerusalem. Protest. Pp. 329-345

חלק שלישי: הוירה הבינלאומיות והסכסוך

**21. הפרדיגמה האבודה: רעיון מדינה אחת- שתי מדינות**

איאן לוסטיק, 2022. הפרדיגמה האבודה: מפתרון שתי המדינות למציאות המדינה האחת. רסלינג. עמ' 115  
יוסי חן 2016. גורמים מכשילים-מעכבים בהתקדמות לעבר פתרון שתי המדינות. ?פרידריך אברט ישראל, עמ' 46  
יאיר הירשפלד, 2016. יצירת תנאים המאפשרים השגת פתרון שתי המדינות בסכסוך הישראלי-פלסטיני. עמ' 6-  
18  
אריאלי, שאול. 2014. " התהליך המדיני בין ישראל לאש"ף מוועידת מדריד ועד היום - העמדות הישראליות בארבע  
סוגיות הליבה: גבולות, ביטחון, ירושלים ופליטים". מרכז תמי שטינמן למחקרי שלום: תל אביב. עמ' 4-28.

**22. מהיוזמה הערבית להסכמי הנורמליזציה בין מדינות המפרץ לישראל: איחוד האמירויות, קטר ובחריין**

Fatiha Dazi-Heni, 2020. The Gulf States and Israel after the Abraham Accords. Bawader. Arab  
Reform Initiative.

קובי מיכאל, 2007. יוזמת הליגה הערבית- האומנם הזדמנות היסטורית ? רקע, משמעויות וכיווני פעולה אפשריים.  
מכון ירושלים לחקר ישראל, ירושלים.

**23. אירופה והסכסוך: דילמות באיחוד האירופי**

Meliha Al Tunisik, 2008. EU Foreign Policy and the Israeli- Palestinian Conflict: How much  
of an Actor? European Security, Vol 14, No 1, pp. 105-121.

Patrick Mueller, 2013. "Europe's Foreign Policy and the Middle East Peace Process: the  
Construction of EU Actorness in Conflict Resolution", *Perspectives in European Politics and  
Society*, pp. Vol 14, No 1, pp. 20-35.

**24. המעצמות והקהילה הבינלאומית: המדיניות של ארצות הברית והסכסוך**

Harold H Saunders, 2015. The Other Walls: The Arab- Israeli Peace Process in a Global  
Perspective, Princeton University Press, pp. 116-115.

Muriel Asseburg, 2019. The "Deal of the Century" for Israel-Palestine US Proposals Are  
Likely to Speed Demise of Two-State Settlement. Stiftung Wissenschaft und Politik,

**סיכום: האיבוי הערבי והאתגרים החדשים בוירה המזרח- תיכונית**

